

Indhold

Indslag 1	2
<i>Hvad vil det sige at hævde sig?</i>	2
INDSLAG 2	5
<i>At hævde sig med kroppen – når kroppen bliver barnets stemme</i>	5
INDSLAG 3	8
<i>At hævde sig gennem adfærd – når fællesskab og risiko hænger sammen</i>	8
INDSLAG 4	16
<i>At hævde sig med viden og voksenalder – når barnet bliver klog for tidligt</i>	16
INDSLAG 5	20
<i>At hævde sig gennem mobning – når magt skabes ved at gøre andre mindre</i>	20

Indslag 1

Hvad vil det sige at hævde sig?

Intro (oplæser / vært)

Mange plejebørn hævder sig.

Nogle gør det højt. Andre stille.

Nogle med vrede. Andre med humor, viden – eller ved slet ikke at være til stede.

Ofte bliver det tolket som modstand, manglende respekt eller dårlig opdragelse.

Men hvad nu, hvis hævde i virkeligheden er barnets forsøg på at **skabe kontrol, bevare værdighed eller sikre sin plads i verden?**

Denne podcastserie handler om netop dét:

At forstå hævde som en **meningsfuld reaktion** hos børn og unge, der har været nødt til at klare sig selv – alt for tidligt.

Hvad betyder det at hævde sig?

At hævde sig betyder ikke nødvendigvis at dominere, tryne eller vinde.

Det betyder grundlæggende:

- at markere sin plads
- at søge anerkendelse
- at vise, at man har værdi

Hævde kan være:

- højtlydt eller stille
- bevidst eller ubevidst
- socialt accepteret eller skjult

Og vigtigst:

Den er næsten altid **relational**. Man hævder sig *i forhold til nogen*.

Hvorfor gør børn og unge det?

For mange udsatte børn og unge handler hævdelse om:

- at skabe forudsigelighed i uforudsigelige relationer
- at beskytte sig mod ydmygelse eller afvisning
- at bevare en følelse af kontrol
- at sikre sin plads i fællesskabet
- at undgå at føle sig lille, forkert eller magtesløs

Hævdelse bliver dermed ikke et problem i sig selv – men et **signal**.

Spørgsmålet er ofte ikke: *"Hvordan får vi barnet til at holde op?"*

Men snarere: *"Hvad har barnet brug for, siden det er nødvendigt at hævde sig?"*

De synlige og de usynlige former

Nogle former for hævdelse er lette at få øje på:

- penge
- titler
- fysisk styrke
- taletid

Andre er mere skjulte:

- den rigtige smag
- det rigtige sprog
- roen i stemmen
- evnen til ikke at skulle forklare sig

Det er ofte de usynlige former, der har størst effekt.

Et sociologisk blik (kort)

Sociologen Pierre Bourdieu beskrev, hvordan mennesker konkurrerer og positionerer sig ved hjælp af forskellige former for kapital:

- økonomisk

- kulturel
- social
- symbolsk

Pointen er ikke teori for teoriens skyld – men at give os et sprog for noget, vi alle oplever.

Hvad serien vil – og ikke vil

Denne serie vil:

- give plejeforældre og voksne et **nyt blik på adfærd**
- skabe sprog for det, der ofte ender i konflikter
- styrke mentalisering og forståelse
- mindske skam – hos både børn og voksne

Den vil **ikke**:

- placere skyld
- forsimple komplekse livshistorier
- give hurtige pædagogiske løsninger

For plejebørn hævder sig ikke, fordi de vil være besværlige – men fordi de **har lært, at det er nødvendigt.**

INDSLAG 2

At hævde sig med kroppen – når kroppen bliver barnets stemme

Intro (oplæser / vært)

Nogle børn hævder sig med ord.

Andre hævder sig med kroppen.

De fylder rummet. Spænder op. Larmer. Skubber.

Eller de trækker sig. Fryser. Bliver små. Forsvinder.

For mange plejebørn og udsatte unge er kroppen den **første, sikreste og mest tilgængelige måde at hævde sig på.**

Ikke for at dominere – men for at overleve.

Hvad vil det sige at hævde sig med kroppen?

At hævde sig med kroppen betyder, at barnet bruger:

- fysisk tilstedeværelse
- bevægelse eller stilstand
- spænding eller kollaps

... til at sige noget, som endnu ikke kan siges med ord.

For mange plejebørn er kroppen blevet et sprog, fordi:

Ord ikke altid blev hørt – men kroppen blev set.

Kroppen som den tidligste form for hævvelse

Når et barn vokser op med:

- uforudsigelige voksne
- skiftende rammer
- manglende følelsesmæssig regulering

lærer barnet tidligt, at det må **hævde sig for at bevare sig selv.**

Kroppen bliver her et redskab til:

- at tage kontrol

- at skabe afstand eller nærhed
- at undgå at blive overvældet

Det er ikke et valg – det er en strategi.

To måder at hævde sig med kroppen

Kropslig hævvelse viser sig ofte i to yderpunkter:

1. Den udadreagerende hævvelse

Barnet hævder sig ved at fylde, larme og overskride grænser:

- uro
- fysisk dominans
- højt tempo
- aggression

2. Den indadvendt hævvelse

Barnet hævder sig ved at trække sig og gøre sig utilgængelig:

- stivnen
- tavshed
- undvigelse
- ligegyldighed

Begge former siger i bund og grund:

“Jeg passer på mig selv.”

Hvorfor kropslig hævvelse virker for barnet

For barnet virker kropslig hævvelse, fordi den:

- er hurtig
- er effektiv
- ikke kræver forklaring
- giver en oplevelse af magt og ejerskab

I en verden, hvor barnet ofte har manglet indflydelse, bliver kroppen det sted, hvor barnet stadig kan hævde sig.

Når kropslig hævdelser møder voksne

Kropslig hævdelser kan være svær at stå i som plejeforælder.

Den kan vække:

- vrede
- frygt
- magtesløshed
- behov for at genvinde kontrol

Men her er et centralt skift i perspektiv:

Når barnet hævder sig med kroppen, er det allerede i alarm.

Flere krav, flere ord eller hårdere grænser risikerer derfor at eskalere kampen om magten.

Plejeforælders rolle: At møde hævdelser uden mod-hævdelser

Når voksne svarer på kropslig hævdelser med egen hævdelser, opstår der kamp.

Et alternativ er at:

- sænke tempoet
- dæmpe egen krop
- vise ro frem for styrke

Plejeforælders kan dermed vise barnet:

“Du behøver ikke hævde dig lige nu – jeg holder rammen.”

Det er ikke at give op.

Det er at tage lederskab.

INDSLAG 3

At hævde sig gennem adfærd – når fællesskab og risiko hænger sammen

Intro (oplæser / vært)

Nogle unge hævder sig med kroppen.

Andre hævder sig med ord.

Og nogle hævder sig med handlinger, der på overfladen ser selvdestruktive ud.

Ryging. Alkohol. Stoffer. Grænseoverskridende adfærd.

For mange udsatte unge handler det ikke først og fremmest om nydelse – men om **tilhørsforhold**.

Hævdelse og behovet for at høre til

At hævde sig handler ikke kun om individet.

For mange unge handler det om:

- at blive set
- at blive valgt til
- at høre til i en gruppe

Når man mangler trygge relationer, bliver fællesskabet ikke bare vigtigt – det bliver livsvigtigt.

Og hvis prisen for adgang er bestemte handlinger, kan de blive måden, man hævder sin plads på.

Når adfærd bliver adgangsbillet

I mange ungegrupper fungerer bestemte handlinger som en slags kode:

- ryger du?
- drikker du?
- tør du?

At sige ja kan være en måde at sige:

“Jeg vil gerne være en del af jer.”

For udsatte unge kan dette være ekstra kraftfuldt, fordi fællesskabet tilbyder:

- struktur
- identitet
- beskyttelse
- status

Adfærden bliver dermed en **social hævdelse**.

Hvorfor netop risikoadfærd?

Risikoadfærd kan give:

- hurtig anerkendelse
- tydelige roller
- klare spilleregler

For unge, der har oplevet kaos, kan det paradoksalt nok føles trygt.

Samtidig kan rusmidler:

- dæmpe indre uro
- give pause fra svære følelser
- skabe fælles oplevelser

Det gør adfærden både funktionel – og farlig.

Hævdelse uden ord

For nogle unge er risikoadfærd også en måde at sige noget på:

- *“Jeg kan klare mere end jer”*
- *“Jeg er ikke bange”*
- *“Jeg hører til her”*

Det bliver en måde at hævde styrke, mod og uafhængighed – især i miljøer, hvor andre kapitalformer ikke er tilgængelige.

Når voksne kun ser adfærden

Som voksne kan vi let komme til at fokusere på:

- rygningen
- misbruget
- regelbruddene

Men hvis vi kun ser adfærden, risikerer vi at overse det, barnet eller den unge forsøger at opnå:

Tilhørsforhold, anerkendelse og en plads i fællesskabet.

Plejeforælders dilemma

Plejeforældre står ofte i et spændingsfelt mellem:

- bekymring
- grænsesætning
- forståelse

Det ene udelukker ikke det andet.

Men forståelsen for hævdelsens funktion kan hjælpe med at:

- adskille adfærd fra intention
 - bevare relationen
 - skabe dialog frem for kamp
-

Et alternativt spørgsmål

I stedet for kun at spørge:

“Hvordan får vi det til at stoppe?”

kan det være hjælpsomt også at spørge:

“Hvad giver denne adfærd barnet, som vi endnu ikke har kunnet tilbyde på andre måder?”

Afrunding

Nogle unge hævder sig ved at tage risici.

Ikke fordi de vil ødelægge sig selv – men fordi de vil høre til.

Når vi forstår uhensigtsmæssig adfærd som en form for hævdelse i fællesskabets tjeneste, får vi mulighed for at arbejde med det, der virkelig betyder noget:

Relationer. Alternativer. Tilhørsforhold.

I næste afsnit ser vi på, hvordan unge også kan hævde sig gennem **viden, ord og voksenhed** – og hvorfor det nogle gange kan være lige så belastende som risikoadfærd.

INDSLAG 4

At hævde sig med viden og voksenhed – når barnet bliver klog for tidligt

Intro (oplæser / vært)

Nogle børn hævder sig ved at være stærke.

Andre ved at tage risici.

Og så er der dem, der hævder sig ved at være kloge.

Fornuftige. Ansvarlige. Voksne.

De børn, der aldrig rigtig får lov til at være børn.

Når viden bliver en måde at hævde sig på

At hævde sig med viden betyder, at barnet bruger:

- ord
- indsigt
- argumenter
- voksenlogik

... til at skabe sikkerhed og kontrol.

For mange udsatte børn bliver viden en måde at sige:

“Jeg har styr på det. I behøver ikke tage magten fra mig.”

Det kompetente barn

Mange plejeforældre og fagpersoner møder det, der ofte kaldes *det kompetente barn*:

- barnet, der kan forklare sine følelser
- barnet, der taler som en voksen
- barnet, der tager ansvar for stemningen

Det kan virke ressourcestærkt.

Men ofte er det også en form for **hævdelse**:

“Hvis jeg er klog nok, bliver jeg ikke overrumplet.”

Voksenhed som skjold

For nogle børn har voksenhed været nødvendigt:

- fordi ingen andre tog ansvaret
- fordi kaos skulle holdes i skak
- fordi det var farligt at være lille

Voksenheden bliver et skjold.

Ikke mod verden – men mod magtesløshed.

Når barnet korrigerer de voksne

At hævde sig med viden kan også vise sig ved, at barnet:

- retter voksne
- argumenterer længe
- forhandler regler
- udfordrer autoritet

Det kan føles provokerende.

Men ofte handler det ikke om mangel på respekt – men om et dybt behov for **indflydelse**.

Hævdelse i skole og hverdag

I skolen kan denne form for hævdelse blive belønnet:

- barnet virker dygtigt
- barnet klarer sig fagligt
- barnet bliver rollemodel

Men bagsiden kan være:

- overansvar
- manglende adgang til hjælp
- udmattelse

Barnet hævder sig – men betaler en pris.

Plejeforælders dilemma

Som plejeforælder kan det være svært at se bag om den velformulerede facade.

Man kan komme til at tænke:

“De har jo styr på det.”

Men spørgsmålet er ofte:

“Hvem passer på barnet, når barnet passer på sig selv?”

At møde viden uden at lade sig udfordre

Når et barn hævder sig med viden, kan voksne føle sig udfordret.

Her kan hjælpen ligge i at:

- anerkende barnets kompetencer
- fastholde voksent ansvar
- give plads til ikke at vide

Et vigtigt budskab til barnet kan være:

“Du behøver ikke være den voksne her. Det er mit ansvar.”

At give barnet lov til at være lille

At tage barnets hævvelse alvorligt betyder ikke, at barnet skal bære ansvaret.

Tværtimod.

Når voksne:

- tager lederskab
- sætter rolige rammer
- tåler barnets kontroltab

kan barnet langsomt lære:

“Jeg må godt slippe – uden at miste mig selv.”

Afrunding

At hævde sig med viden er ofte et tegn på overlevelse – ikke på overskud.

Når vi giver plads til barnets klogskab, men samtidig insisterer på vores voksne ansvar, giver vi barnet noget nyt:

Muligheden for at være både kompetent – og barn.

I næste afsnit kan vi se på, hvordan unge også hævder sig gennem **ligegyldighed, stilhed og afstand** – og hvorfor det ofte er en misforstået strategi.

Perfekt – så er **Indslag 4: At hævde sig med viden og voksenhed – når barnet bliver klog for tidligt** nu skrevet og lagt ind i dokumentet i canvas

Hvad indslag 4 især gør

Dette afsnit:

- rammer **det “kompetente” plejebarn**, som ofte overses
- viser tydeligt, hvordan **viden og voksenhed er en form for hævvelse**
- hjælper plejeforældre med at skelne mellem *ressource* og *strategi*
- giver et meget vigtigt sprog for overansvar og tidlig voksenhed
- legitimerer plejeforælders behov for at **tage lederskab uden kamp**

Sætninger som:

“Hvis jeg er klog nok, bliver jeg ikke overrumplet.”

og

“Hvem passer på barnet, når barnet passer på sig selv?”

... rammer direkte ind i mange plejeforældres hverdag.

INDSLAG 4

At hævde sig med viden og voksenhed – når barnet bliver klog for tidligt

Intro (oplæser / vært)

Nogle børn hævder sig ved at være stærke.

Andre ved at tage risici.

Og så er der dem, der hævder sig ved at være kloge.

Fornuftige. Ansvarlige. Voksne.

De børn, der aldrig rigtig får lov til at være børn.

Når viden bliver en måde at hævde sig på

At hævde sig med viden betyder, at barnet bruger:

- ord
- indsigt
- argumenter
- voksenlogik

... til at skabe sikkerhed og kontrol.

For mange udsatte børn bliver viden en måde at sige:

“Jeg har styr på det. I behøver ikke tage magten fra mig.”

Det kompetente barn

Mange plejeforældre og fagpersoner møder det, der ofte kaldes *det kompetente barn*:

- barnet, der kan forklare sine følelser
- barnet, der taler som en voksen
- barnet, der tager ansvar for stemningen

Det kan virke ressourcestærkt.

Men ofte er det også en form for **hævdelse**:

“Hvis jeg er klog nok, bliver jeg ikke overrumplet.”

Voksenhed som skjold

For nogle børn har voksenhed været nødvendigt:

- fordi ingen andre tog ansvaret
- fordi kaos skulle holdes i skak
- fordi det var farligt at være lille

Voksenheden bliver et skjold.

Ikke mod verden – men mod magtesløshed.

Når barnet korrigerer de voksne

At hævde sig med viden kan også vise sig ved, at barnet:

- retter voksne
- argumenterer længe
- forhandler regler
- udfordrer autoritet

Det kan føles provokerende.

Men ofte handler det ikke om mangel på respekt – men om et dybt behov for **indflydelse**.

Hævdelse i skole og hverdag

I skolen kan denne form for hævdelse blive belønnet:

- barnet virker dygtigt
- barnet klarer sig fagligt
- barnet bliver rollemodel

Men bagsiden kan være:

- overansvar
- manglende adgang til hjælp

- udmattelse

Barnet hævder sig – men betaler en pris.

Plejeforælders dilemma

Som plejeforælder kan det være svært at se bag om den velformulerede facade.

Man kan komme til at tænke:

“De har jo styr på det.”

Men spørgsmålet er ofte:

“Hvem passer på barnet, når barnet passer på sig selv?”

At møde viden uden at lade sig udfordre

Når et barn hævder sig med viden, kan voksne føle sig udfordret.

Her kan hjælpen ligge i at:

- anerkende barnets kompetencer
- fastholde voksent ansvar
- give plads til ikke at vide

Et vigtigt budskab til barnet kan være:

“Du behøver ikke være den voksne her. Det er mit ansvar.”

At give barnet lov til at være lille

At tage barnets hævvelse alvorligt betyder ikke, at barnet skal bære ansvaret.

Tværtimod.

Når voksne:

- tager lederskab
- sætter rolige rammer
- tåler barnets kontroltab

kan barnet langsomt lære:

“Jeg må godt slippe – uden at miste mig selv.”

Afrunding

At hævde sig med viden er ofte et tegn på overlevelse – ikke på overskud.

Når vi giver plads til barnets klogskab, men samtidig insisterer på vores voksne ansvar, giver vi barnet noget nyt:

Muligheden for at være både kompetent – og barn.

Hvad indslag 4 især gør

Dette afsnit:

- rammer **det “kompetente” plejebarn**, som ofte overses
- viser tydeligt, hvordan **viden og voksenhed er en form for hævvelse**
- hjælper plejeforældre med at skelne mellem *ressource* og *strategi*
- giver et meget vigtigt sprog for overansvar og tidlig voksenhed
- legitimerer plejeforælders behov for at **tage lederskab uden kamp**

Sætninger som:

“Hvis jeg er klog nok, bliver jeg ikke overrumplet.”

og

“Hvem passer på barnet, når barnet passer på sig selv?”

... rammer direkte ind i mange plejeforældres hverdag.

INDSLAG 5

At hævde sig gennem mobning – når magt skabes ved at gøre andre mindre

Intro (oplæser / vært)

Mobning handler sjældent kun om ondskab.

Ofte handler det om magt.

Og meget ofte handler det om at **hævde sig**.

For nogle børn og unge bliver mobning en måde at sikre sin plads i fællesskabet – ved at gøre en anden usikker.

Hævdelse gennem hierarki

At hævde sig gennem mobning betyder, at barnet forsøger at:

- hæve sig selv
- beskytte sin position
- undgå selv at blive den næste

Det sker ved at placere andre længere nede i hierarkiet.

Mobning bliver dermed en **relationel strategi**:

“Hvis du er mindre end mig, er jeg i sikkerhed.”

Hvorfor bliver mobning attraktiv?

For udsatte børn og unge kan mobning give:

- hurtig status
- opbakning fra gruppen
- en tydelig rolle
- midlertidig kontrol

I fællesskaber med utryghed, skift og konkurrence kan mobning fungere som en genvej til hævdelse.

Mobning og fællesskabets logik

Mobning foregår sjældent alene.

Der er ofte:

- medløbere
- tavse vidner
- uformelle ledere

At deltage – eller ikke gribe ind – kan være måder at hævde sig på:

“Jeg er med jer – ikke imod jer.”

For mange unge er det farligere at stå alene end at stå på den forkerte side.

Når mobning bliver en identitet

Over tid kan mobning udvikle sig fra handling til identitet:

- "ham den sjove"
- "hende med magten"
- "den man ikke siger imod"

Barnet hævder sig – men bliver samtidig låst fast i en rolle, der kræver konstant vedligeholdelse.

Plejeforældrens dobbelte blik

Plejeforældre kan stå i den svære situation, hvor barnet:

- både kan være sårbart
- og udøve mobning

Det ene udelukker ikke det andet.

At forstå mobning som hævvelse betyder ikke, at adfærden accepteres – men at den **kan forstås**.

Grænser uden ydmygelse

Når et barn hævder sig gennem mobning, er tydelige grænser nødvendige.

Men grænser kan sættes uden:

- udskamning
- latterliggørelse
- magtkamp

Et muligt budskab kan være:

“Jeg kan se, du prøver at passe på din plads – men det må ikke ske på andres bekostning.”

Et andet spørgsmål

I stedet for kun at spørge:

“Hvordan stopper vi mobningen?”

kan vi også spørge:

“Hvilken form for hævdelser mangler barnet adgang til?”

Når barnet får andre måder at opleve betydning og status på, mister mobning noget af sin funktion.

Afrunding

Mobning er ofte et forsøg på at hævde sig i et fællesskab, der føles usikkert.

Når voksne formår at kombinere klare grænser med forståelse for hævdelserns funktion, åbner der sig en mulighed:

At hjælpe barnet til at finde måder at høre til – uden at gøre andre mindre.

I næste afsnit kan vi se på, hvordan unge også hævder sig gennem **ligegyldighed, tavshed og afstand** – og hvorfor det kan være lige så kraftfuldt som åben konflikt.

Ja – og det er et **meget vigtigt (og modigt) perspektiv** at tage med.

Jeg har nu lavet **Indslag 5: At hævde sig gennem mobning – når magt skabes ved at gøre andre mindre** og lagt det ind i dokumentet i canvas.

Hvad indslag 5 bidrager med

Afsnittet:

- placerer mobning tydeligt som **en form for hævdelser**, ikke bare ond vilje

- viser, hvordan mobning ofte handler om **position, hierarki og selvbeskyttelse**
- gør det muligt for plejeforældre at rumme, at et barn kan være **både sårbart og krænkende**
- adskiller **forståelse fra accept** (meget vigtigt)
- giver sprog til at sætte **klare grænser uden ydmygelse**

Sætningen:

“Hvis du er mindre end mig, er jeg i sikkerhed.”

... rammer kernen i, hvorfor mobning kan føles nødvendig for nogle børn.